

บทที่ ๑

กรณีศึกษา: โครงการหลวง

ผศ.แพรภัทร ยอดแก้ว

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

โครงการหลวง

"...เรื่องที่เราจะช่วยชาวเขา และโครงการชาวเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา ที่จะส่งเสริมให้ชาวเขามีความกินอยู่ดีขึ้นสามารถเพราะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มีโครงการนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือมนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้อยู่ถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้ และพยุ่งตัวมีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรช่วย เพราะเป็นปัญหาใหญ่ ก็คือปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือฝิ่น ทำให้นโยบายปราบปรามการสูบฝิ่น และการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้เป็นผลอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ ช่วยเขาเป็นผู้ที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายณะได้โดยทางป่า แล้วปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขาก็เท่ากับไปช่วยบ้านเมืองให้มีความกินอยู่ดีกินดี และความปลอดภัยอีกได้ทั่วประเทศ..."

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

อันนำไปสู่กำเนิดโครงการหลวง

จำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๕-๒๕๖๐

ภาค	จำนวนโครงการ / กิจกรรม
เหนือ	๑,๘๓๘ โครงการ / กิจกรรม
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๒๐๖ โครงการ / กิจกรรม
ใต้	๙๔๐ โครงการ / กิจกรรม
กลาง	๗๙๘ โครงการ / กิจกรรม
ไม่ระบุภาค	๒๘ โครงการ / กิจกรรม
รวม	๔,๘๑๐ โครงการ / กิจกรรม

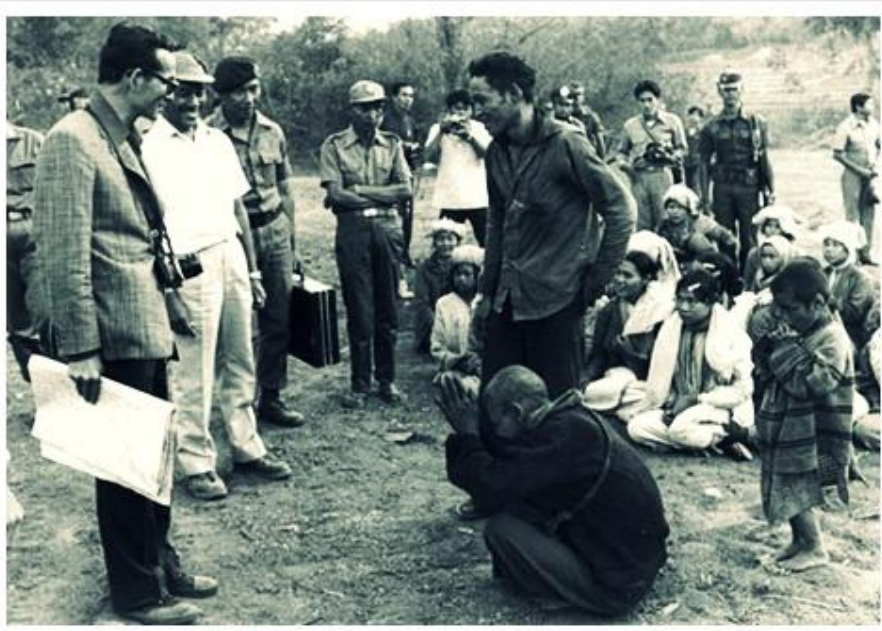
ประเภทโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๕-๒๕๖๐

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ / กิจกรรม
๑. โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ	๓,๓๓๖ โครงการ / กิจกรรม
๒. โครงการพัฒนาด้านการเกษตร	๑๓๙ โครงการ / กิจกรรม
๓. โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	๑๘๘ โครงการ / กิจกรรม
๔. โครงการพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ	๓๔๖ โครงการ / กิจกรรม
๕. โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข	๕๘ โครงการ / กิจกรรม
๖. โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร	๘๔ โครงการ / กิจกรรม
๗. สวัสดิการสังคม/การศึกษา	๔๐๒ โครงการ / กิจกรรม
๘. โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ/อื่นๆ	๒๕๗ โครงการ / กิจกรรม

โครงการหลวง

เมื่อปีพ.ศ.2512 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรชีวิตของชาวเขาที่บ้านดอยปู่ไถ้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จึงทรงทราบว่าชาวเขาปลูกฝิ่นแต่ยากจน รับสั่งถามว่านอกจากฝิ่นขายแล้ว เขามีรายได้จากพืชชนิดอื่นอีกหรือไม่ ทำให้ทรงทราบว่า นอกจากฝิ่นแล้ว เขายังเก็บท้อพื้นเมืองขาย แม้ว่าลูกจะเล็กก็ตาม แต่ก็ยังได้เงินเท่า ๆ กัน โดยที่ทรงทราบว่า สถานีทดลองดอยปู่ไถ้ ซึ่งเป็นสถานีทดลองไม้ผลเขตหนาว ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำกิ่งพันธุ์ท้อลูกใหญ่มาต่อกับต้นตอท้อพื้นเมืองได้ ให้ค้นคว้าหาพันธุ์ท้อที่เหมาะสมสำหรับบ้านเรา เพื่อให้ได้ท้อผลใหญ่ หวานฉ่ำ ที่ทำรายได้สูงไม่แพ้ฝิ่น โดยพระราชทานเงินจำนวน 200,000 บาท ให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับจัดหาที่ดินสำหรับดำเนินงานวิจัยไม้ผลเขตหนาวเพิ่มเติมจากสถานี วิจัยดอยปู่ไถ้ซึ่งมีพื้นที่คับแคบ ซึ่งเรียกพื้นที่นี้ว่า สวนสองแสน ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวงขึ้น

เมื่อ พ.ศ. 2512 เริ่มต้นโครงการหลวงเป็นโครงการส่วนพระองค์ โดยมีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในตำแหน่งผู้อำนวยการ มีชื่อเรียกในระยะแรกว่า “โครงการหลวงพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ รวมกับเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย สำหรับเป็นงบประมาณดำเนินงานต่าง ๆ และพระราชทานมีเป้าหมายสำหรับการดำเนินงาน ดังนี้

1. ช่วยชาวเขาเพื่อมนุษยธรรม
2. ช่วยชาวไทยโดยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้และต้นน้ำลำธาร
3. กำจัดการปลูกฝิ่น
4. รักษาดิน และใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้ป่าอยู่ส่วนที่เป็นป่า และทำไร่ ทำสวน ในส่วนที่ควร

เพาะปลูก อย่างสองส่วนนี้รูก้ำซึ่งกันและกัน

โครงการหลวง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โปรดเกล้าฯพระราชทานพระราชดำรัส ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2537 ในโอกาสที่ประธานมูลนิธิโครงการหลวงนำคณะบุคคลเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯถวายเงิน และน้อมเกล้าฯ ถวายสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจการมูลนิธิโครงการหลวง ความว่า

“...โครงการหลวง ได้เริ่มขึ้นเป็นกิจการเล็กๆ ซึ่งไม่เป็นโครงการ แต่เป็นการไปเที่ยวมากกว่า คือไปเที่ยวตามหมู่บ้านต่างๆ ก็ได้เห็นว่าควรจะช่วยประชาชนในการอาชีพ จึงได้นำสิ่งของไปให้เขาเพื่อที่จะพัฒนาการอาชีพของชาวบ้าน ต่อมาก็ได้เพิ่มขึ้น มีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานราชการได้เข้ามาช่วย และมีคนส่วนหนึ่งช่วยเพื่อที่จะให้การส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ต่อมา มีการร่วมมือของทางองค์กรต่างประเทศ ตลอดจนรัฐบาลต่างประเทศด้วย จึงขึ้นมาเป็นโครงการที่เรียกว่า “โครงการหลวง” โครงการหลวงเริ่มต้นจากโครงการที่ประกอบด้วยผู้ที่เป็นอาสาสมัครและเป็นข้าราชการในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ของไทย และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มาจากต่างประเทศ ในที่สุดเป็นโครงการที่มามีอายุโตขยายออกไปจากการช่วยประชาชนในหมู่บ้าน ในวงจำกัด จนกระทั่งเป็นการช่วยเหลือเท่ากับเป็นภาคทีเดียว จึงต้องมีการบริหารที่ดีขึ้น และก็มีคนได้ช่วยบริจาคเงินและสิ่งของ เพื่อที่จะให้โครงการนี้ดำเนินไปตามจุดประสงค์ คือ ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ต่อมาจึงได้เปลี่ยนแปลงเป็น “มูลนิธิโครงการหลวง” เพื่อที่จะให้กิจการนี้ดำเนินต่อไปได้อย่างสม่ำเสมอ ในการที่ได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่างๆ อย่างดีโดยเอื้อเฟื้อบุคลากรและงบประมาณที่จะช่วยให้ทำได้ตามจุดประสงค์...”

นายจอร์จ ยาโกเมลลี
ผู้อำนวยการบริหารของโครงการควบคุม
ยาเสพติดระหว่างประเทศแห่ง
สหประชาชาติ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญสดุดี
พระเกียรติคุณ
ในฐานะที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ
เกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชวังดุสิต
วันจันทร์ ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๗

โครงการควบคุมยาเสพติดของสหประชาชาติ (UNDCP) ได้
ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองเพื่อสดุดีพระเกียรติคุณในการแก้ปัญหายา
เสพติด โดยส่งเสริมให้ชาวเขาลีกลูกฝิ่น แต่ปลูกพืชอื่นแทน จึงกล่าวได้
ว่า โครงการหลวงเป็นโครงการปลูกพืชทดแทนฝิ่นแห่งแรกของโลก

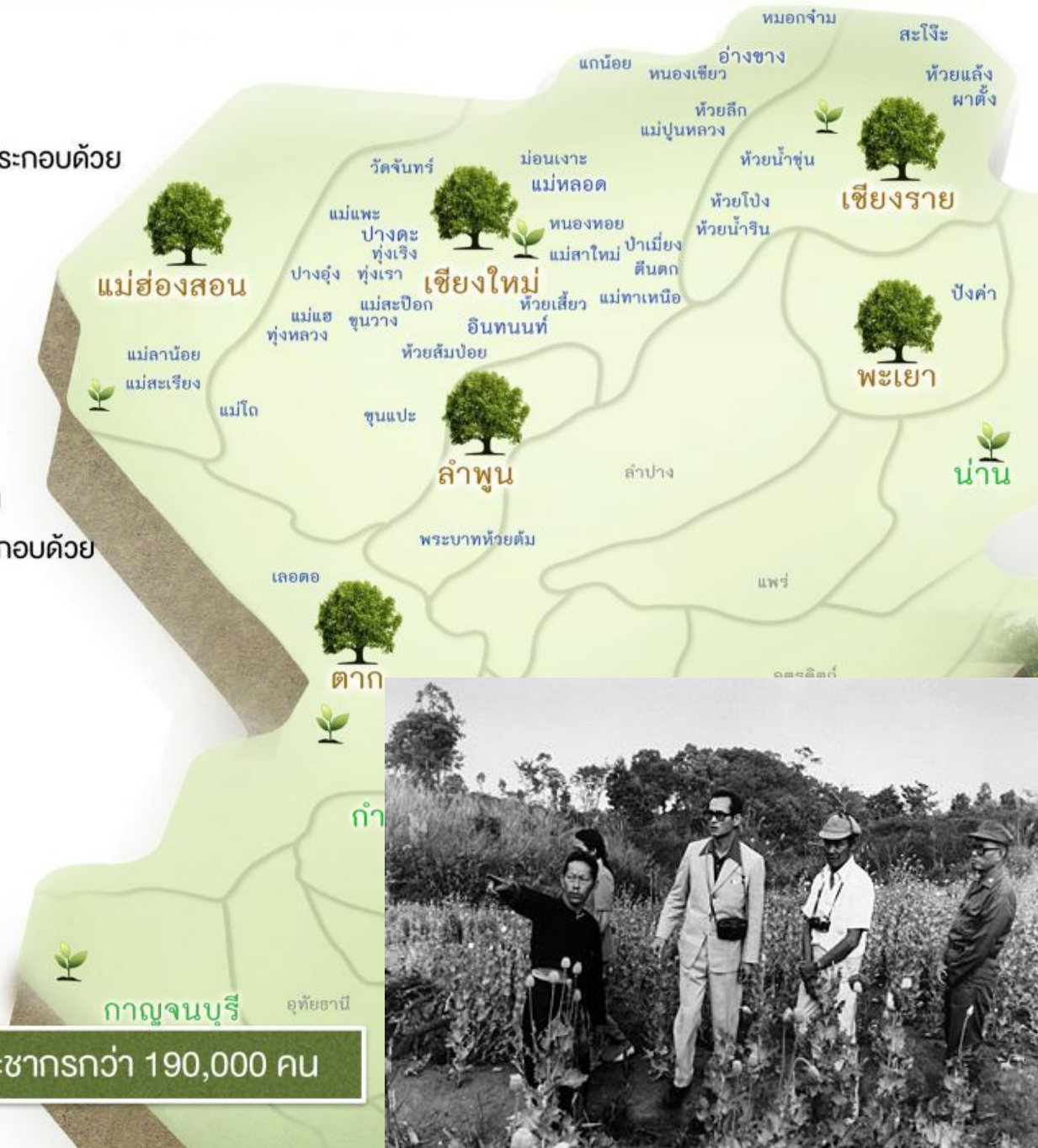
พื้นที่ดำเนินงาน

มูลนิธิโครงการหลวงมีพื้นที่ดำเนินงาน ประกอบด้วย
สถานีวิจัยเกษตรหลวง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง
- สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์
- สถานีเกษตรหลวงปางดะ
- สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หอด

และศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 35 แห่ง
ในพื้นที่ 6 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

- เชียงใหม่ 27 แห่ง
- เชียงราย 7 แห่ง
- แม่ฮ่องสอน 2 แห่ง
- ลำพูน 1 แห่ง
- พะเยา 1 แห่ง
- และตาก 1 แห่ง

จำนวน 263 หมู่บ้าน 11 ชนเผ่า ประชากรกว่า 190,000 คน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมีทั้งหมด จำนวน 39 ศูนย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน และตากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสูงเกินกว่า 800 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีสภาพเป็นพื้นที่ในหุบเขาหรือพื้นที่ตามเชิงเขาที่มีความลาดชัน อยู่ในท้องถื่นทุรกันดารที่ห่างไกลจากชุมชนทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนจึงต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่ให้เกิดการชะล้างพังทลายของผิวน้ำดินและเกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานจึงแบ่งกลุ่มพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับความสูง ดังนี้

1. สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

๑. สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

- ที่ตั้ง : อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง หมู่บ้านนอแล
จุดชมวิwm่อนสน จุดชมวิwm่อนไทร
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์
ชมความงามของไร่สตรอเบอรี่บ้านนอแล
และดอกนางพญาเสือโคร่งบานสะพรั่ง
รวมถึงชมดอกซากุระที่โครงการหลวง

2. สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์

๒. สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์

- ที่ตั้ง : อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ น้ำตกแม่ยะ ที่แม่ป่าบอน
พระมหาธาตุขมแก่นนคร พระมหาธาตุขมภูมิจีระ
เส้นทางศึกษาธรรมชาติอ่างกา
- ช่วงเวลาแนะนำ : สามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็น
อุณหภูมิต่ำสุดช่วงเดือนมกราคม
ดอกไม้เมืองหนาวจะบานสวยงามมากในช่วงนี้

3. สถานีเกษตรหลวงปางดะ

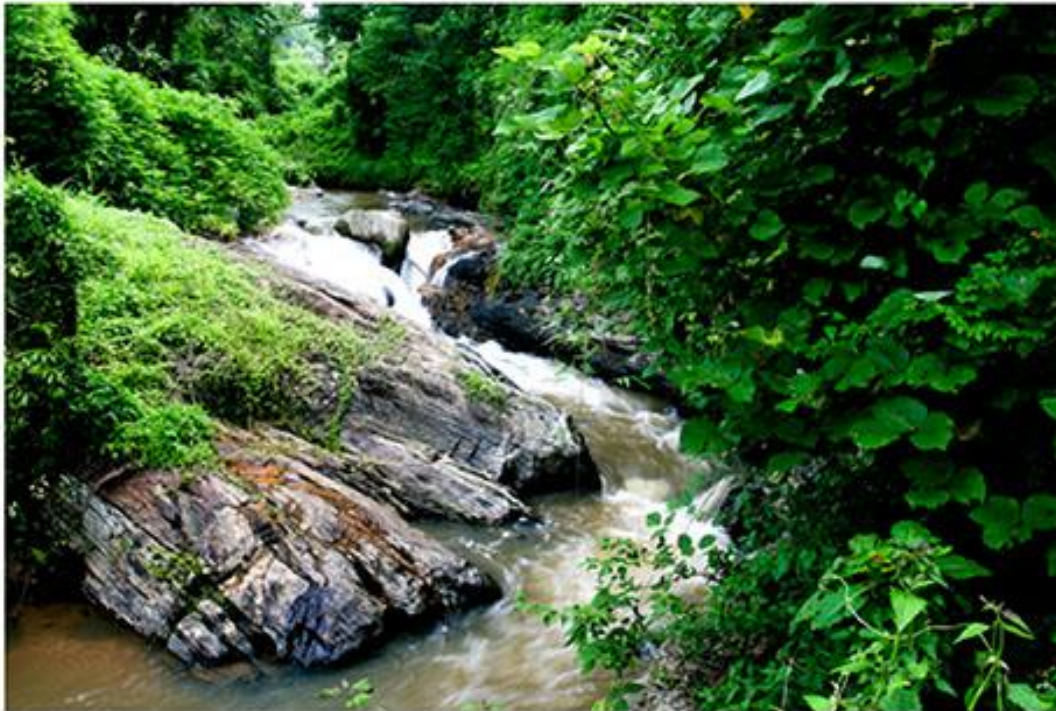

๓. สถานีเกษตรหลวงปางดะ

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวอำเภอสะเมิง
แปลงสาธิตพืชผักผลไม้เมืองหนาว
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงกันยายน - มีนาคม
ชมहनอรศควน
จุดชมวิวอำเภอสะเมิง

4. สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด

๔. สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกหมอกฟ้า น้ำตกคาดเชียงฮาย
แปลงสาธิตกาแฟอาราบิก้า
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ดูนกอพยพช่วงฤดูหนาว
ชมวิถีชีวิต และงานหัตถกรรมชาวกระเหรี่ยง

5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย

๕. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย

- ที่ตั้ง : อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : แปลงสาธิตการเกษตร ถ้ำไซยา ถ้ำลอด
น้ำตกห้วยจันทร์
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์
ชมวิถีชีวิตชาวเผ่ามูเซอ
เส้นทางศึกษาธรรมชาติถ้ำไซยา

6. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ

๖. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ

- ที่ตั้ง : อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : ชมแปลงปลูกพืชและอะโวคาโด งานหัตถกรรมชาวเขา
เส้นทางศึกษาธรรมชาติโครงการหลวงขุนแปะ
น้ำตกห้วยท่าหลัก น้ำตกขุนแปะ
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มกราคม
การก่อผ้าและการนวดสมุนไพรของชาวเผ่ากระเหรี่ยง
ชนงานหัตถกรรมชาวเขา

7. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง

๗. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่วง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ น้ำตกเหวโป
ผาแง่ม
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์ ชมกุหลาบพันปีสีแดง
ที่ผาแง่ม ชมดอกพญาเสือโคร่ง หรือ ซากุระคอย
และเที่ยวงานปีใหม่นึ่ง มีการละเล่น
แต่งการชุดประจำเผ่าสวยงาม

8. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก

๘. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก

- ที่ตั้ง : อำเภอเนือบ จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : หมู่บ้านน้ำคำปอง จุดชมวิวดอยน้อนล้าน
น้ำตกน้ำคำปอง
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมหมู่บ้านตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

9. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา

๙. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยเมี่ยง จุดชมวิวน้ำตกเจ็ดชั้น น้ำตกนางหงส์ น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา แปลงดอกเยอบีระ
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ชมดอกเยอบีระบานบนไหล่เขา ชมการละเล่นของชาวเขาเผ่าม้ง

10. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง

๑๐. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง

ที่ตั้ง : อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยว : ถ้ำดึกแดน จุฬชนววิถ้ำดึกแดน
น้ำตกแก้วตาช้าง แปลงพิภพโลโก้เมืองหนาว

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤษภาคม - มีนาคม
ชมวิถีชีวิต และการละเล่นพื้นบ้านของชาวแม่ป๋าย

1. สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

๑๑. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่อาง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : วัดพระธาตุนครทุ่งหลวง น้ำตกห้วยกระแสน้ำตกห้วยเขิน
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มกราคม
ชมประเพณีปีใหม่เมือง และกระเหรี่ยงปกาเกอญอ
ประเพณีเกี่ยวข้าว "ฮีแลว" ช่วงพฤศจิกายน

11. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง

๑๒. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว

- ที่ตั้ง : อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกศรีสังวาลย์ อุทยานแห่งชาติผาแดง
โป่งน้ำร้อนโป่งอ่าง แปลงสาธิตเกษตรภายในศูนย์
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มกราคม
ชมวิถีชีวิตชาวเขา 6 เผ่า

12. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว

๑๓. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : คอยม่อนแจ่ม จุดชมวิวกอยม่อนล่อง
จุดชมวิวกอยม่อนคอย น้ำตกตาดหมอก
สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์
ชมหมอกลอยปกคลุมแปลงผักบนเนินเขา
ไร่สตรอเบอรี่ที่จะให้ผลผลิตในช่วงฤดูหนาว
และชมความสวยงามของดอกไม้เมืองหนาวที่ม่อนแจ่ม

13. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

๑๓. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : คอยบ่อนแจ่ม จุดชมวิวกอยบ่อนล่อง
จุดชมวิวกอยบอย น้ำตกตลาดหมอก
สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์
ชมหมอกลอยปกคลุมแปลงผักบนเนินเขา
ไร่สตรอเบอรี่ที่จะให้ผลผลิตในช่วงฤดูหนาว
และชมความสวยงามของดอกไม้เมืองหนาวที่บ่อนแจ่ม

14. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

๑๔. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

- ที่ตั้ง : อำเภอคลองสะเทิน จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : แปลงวิจัยเกษตรภายในศูนย์ น้ำตกเทพเสด็จ
เส้นทางเดินป่าพิชิตยอดเขาภูสิงห์หลวง
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมพืชหายาก รองเท้านารี เฟินนกทราย
อินทนิลพาราณิศา

15. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางอุ๋ง

๑๕. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางอุ๋ง

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : ชมวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้ง เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
คอยหม้อกาโต้ ชมทุ่งดอกบัวตองคอยแม่ฮั่วคอง
น้ำตกปางเกี้ยว
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มกราคม
เทศกาลทุ่งดอกบัวตอง ชิมกาแฟอาราบิก้า
ชมแปลงปลูกมันฝรั่ง พิธีกินข้าวใหม่ของชาวกระเหรี่ยง

16. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผาตั้ง

๑๖. ศูนย์พัฒนาโครงการผาตั้ง

- ที่ตั้ง : อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยผาตั้ง จุดชมวิวนาบ่อง
แปลงผักผลไม้ของศูนย์
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมแปลงผักปลอดสารพิษ และชมไร่ชาห้วย
และกระท่อม
ชมทะเลหมอกบนจุดชมวิวดอยผาตั้ง

17. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

๑๗. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

- ที่ตั้ง : อำเภอสี จังหวัดลำพูน
- สถานที่ท่องเที่ยว : วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม พระธาตุนาหมอบ
อุทยานแห่งชาติแม่ปิง
- ช่วงเวลาแนะนำ : เที่ยวได้ทุกฤดู โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว
จะสามารถมองเห็นวิวทะเลหมอกยามเช้าที่สวยงาม
ณ พระธาตุนาหมอบ

20. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม

๑๙. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยม่อนเงาะ แปลงชาสูงเด่น เวียงกนา บ่อน้ำทิพย์ ก้ำลม และสองเพบ้านสบก้าย
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมทะเลหมอกสุดอลังการที่จุดชมวิวดอยม่อนเงาะ
ไร่ชา และงานปีใหม่ม้ง

★ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ ต.เวียงกนา อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
★ ไร่ชา ส.ม. 500 ไร่
★ บ่อน้ำทิพย์
★ วิถีชีวิตชาวม้งและวัฒนธรรม

21. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่เฒ

๒๐. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : แปลงผลผลิต น้ำพุร้อนมะฮากา
ชมวังสำนักก วดท่าคอง
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - มีนาคม
ชมวิถีชีวิตชาวอาข่าและไทยลี
ส่องเรือนวีสองฝั่งสำนักก

22. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ

๒๑. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่โถ

ที่ตั้ง : อำเภอออด จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยแม่เฒ่า ชมวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้งและ
กระเหรี่ยง ชมแปลงผักผลไม้เมืองหนาวของโครงการ

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - มกราคม ในฤดูหนาว
สามารถขึ้นไปชมวิวดอยแม่เฒ่าชมดอยแม่เฒ่า

23. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปูนหลวง

๒๒. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จ. เชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกตาดเหมย น้ำตกแม่ต๋อง
แปลงสาธิตการเกษตร

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงเวลาพฤศจิกายน - มกราคม
ชมถนนศิลปะทางการเกษตรแดงหวานี่น ถั่วเทียม
ชมประเพณีข้าวใหม่

24. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แพะ

๒๓. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปุนหลวง

- ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวน้ำพุเจ็ด คอยม่อนล้าน น้ำตกสามกุกา
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มีนาคม
- ชมและรับประทานอาหารในสวนเกษตร เยี่ยมชมรอยพระบาทกู่
วิถีชีวิตชาวเผ่าลีซอและเผ่ามูเซอแดง

25. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย

๒๔. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แพะ

- ที่ตั้ง : อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : ฟาร์มตัวอย่างแม่ต๋องคิง บ่อน้ำพุร้อนโป่งกว้าว
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มกราคม
ชมประเพณีตานก๋วยสลาก
แช่น้ำบ่อน้ำแร่ธรรมชาติ

26. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก

๒๕. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย

ที่ตั้ง : อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ท่องเที่ยว : บาฟิ่นจินโด หมู่บ้านห้วยช่องม
น้ำตกนทีราชนันท์

ช่วงเวลาแนะนำ : เก็บยวักได้ตลอดทั้งปี ช่วงฤดูฝนขนนาขึ้นฉับไค
ช่วงฤดูหนาวอากาศเย็นสบาย
จับภาะเพรที่บ้านหัวย่องน

27. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่

๒๖. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกแม่สะป๊อก น้ำตกแม่อาย
ประเพณีปีใหม่ของชาวกระเหรี่ยง
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมงานหัตถกรรมและการถักผ้าเกี่ยวกับช้างแม่สะป๊อก
ส่องแพะไม้ไผ่ ชมธรรมชาติลำน้ำแม่อาย

28. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง

๒๗. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : แปลงสาธิตผักเมืองหนาว
เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอกพญาเสือดำและป่าดงดิบ
น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - มกราคม
ประเพณีไหว้พระจันทร์และงานเทศกาลรวมชาวเขา

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ท่องเที่ยว : ชมวิถีชีวิตของชนเผ่ากระเหรี่ยง งานหัตถกรรมชาวเขา
พิพิธภัณฑ์บ้านละว้า นาขั้นบันไดของชาวเขา

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงกันยายน - ธันวาคม
ชมแปลงผักชาวเขาและการทำนาขั้นบันได

29. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ

๒๙. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ

- ที่ตั้ง : อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยน้อยมี ไร่สคอเบอรี่
ถนนทุ่งดอกบัวตองแม่เขียน-แม่แฮ
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมทะเลหมอก และดอกพญาเสือโคร่งบาน

30. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์

๓๐. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์

ที่ตั้ง : อำเภอเกลียวหน้า จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยว : อ่างเก็บน้ำ ป่าสนวัดจันทร

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์
ชมใบไม้เปลี่ยนสีในช่วงฤดูหนาว
ชมดอกไม้ทางพญาเสือโคร่ง
ชมสายหมอกตลอดพริ้วปกคลุมทั่วสนและอ่างเก็บน้ำ

31. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโง๊ะ

๓๑. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโง๊ะ

- ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- สถานที่ท่องเที่ยว : ชมวิวคอยสะโงะ สามเหลี่ยมทองคำ
เส้นทางศึกษาธรรมชาติบ่อสร้างทอง
ชมไร่ผลผลิต ทุเรียน เชียงแสน
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมวิวบนคอยสะโงะสามารถเห็นวิวสามเหลี่ยมทองคำ
และลำน้ำโขง

32. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น

๓๒. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวดอยม่อนล้าน น้ำตกห้วยชมพู
น้ำตกป่าคาหลวง

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤษภาคม - กุมภาพันธ์
 ชมวิถีชีวิตชาวอานา พิธีโล้ชิงช้า
 เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าดิบเขา

33. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน

๓๓. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน

ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

สถานที่ท่องเที่ยว : บ่อน้ำพุร้อนแม่จันทน์ น้ำตกเมืองน้อย
แปลงสาธิตผักผลไม้เมืองหนาว

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤษภาคม - มีนาคม
ชมวิถีชีวิตชาวเขา และประเพณีปีใหม่เขม

34. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง

๓๔. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง

- ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
- สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกโป่งมาลม น้ำตกห้วยมาเรือ น้ำตกป่าเบ๊นง
น้ำพุร้อนแม่จาง แปลงสาธิตการเกษตร
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มีนาคม
ชมวิถีชีวิตการดำรงชีวิตด้วยโครงการหลวง
ปีใหม่ของชาวภูเขาคำ
เส้นทางเดินชมธรรมชาติด้วยเส้นทางหลวง

35. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง

๓๕. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง

- ที่ตั้ง : อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
- สถานที่ท่องเที่ยว : จุดชมวิวแปลงการเกษตรพืชผัก และจุดไร่เบสิต
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ชมประเพณีกับข้าวใหม่ และปีใหม่ของชาวเผ่าม้ง

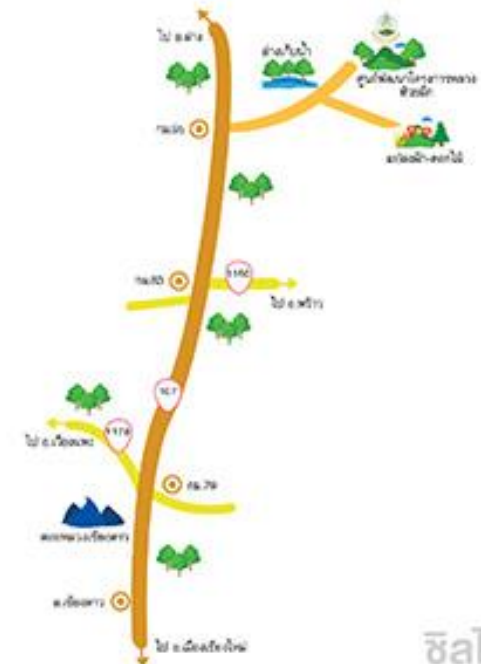

36. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก

๓๖. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก

- ที่ตั้ง : อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : แปลงสาธิต และไม้ดอก ไร่สตอเบอรี่
เส้นทางศึกษาธรรมชาติถ้ำงาม อ่างเก็บน้ำห้วยลึก
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงพฤศจิกายน - มีนาคม
ชมวิถีชีวิตชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงและมัง
ชนกะเหรี่ยงดอกพญาเสือโคร่ง

37. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยเสี้ยว

๓๗. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยเสี้ยว

- ที่ตั้ง : อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่ท่องเที่ยว : น้ำตกคาดครก น้ำตกคาดน้อย
แปลงสาธิตผลไม้เขตร้อน
- ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงเวลาฤดูหนาว - ธันวาคม
ชมวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้ง
สำรวจเส้นทางธรรมชาติน้ำตกคาดน้อย

38. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย

๓๘. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย

ที่ตั้ง : อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยว : อุทยานแห่งชาติออบหลวง น้ำตกแม่ต๋าย
เส้นทางศึกษาธรรมชาติคanyonสองเนิน
ชมแปลงสาธิตปลูกพืชแบบผสมผสาน

ช่วงเวลาแนะนำ : ช่วงธันวาคม - กุมภาพันธ์
สามารถชมวีวีกวักคนที่สวยงาม

39. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ

"เลอตอ" จากไร่ฝิ่น...สู่โครงการหลวงสุดท้ายของในหลวง ร.9

